

MARCIN Z BRZOSTKOWA I NIECHANOWA

zwany Marticzka h. Zaremba

(zm. 3 VI 1492 r.)

Wywodził się z drobnej szlachty wielkopolskiej piszącej się z Brzostkowa w powiecie pyzdrskim i z Niechanowa w powiecie gnieźnieńskim w województwie kaliskim. Był synem Wojciecha. Znamy jego braci: Mikołaja Niechanowskiego i Jana Brzostkowskiego, zw. Nepos, kanonika gnieźnieńskiego. Także jego stryj i bratanek, obydwaj o imieniu Jan, sprawowali funkcje kościelne w kapitułach – gnieźnieńskiej i poznańskiej.

W 1441 r. rozpoczął studia na Uniwersytecie Krakowskim, wpisując się jako Marcin z Brzostkowa. Stopień bakałarza zdobył w 1443 r., zaś magistra sztuk wyzwolonych – w egzaminach zimowych 1447 r., gdzie osiągnął najwyższą lokatę. Nie wiadomo, kiedy uzyskał bakalaureat dekretów, niemniej w uchwałach uniwersyteckich zachowała się interesująca wzmianka o nauczaniu Marcina na Wydziale Prawa. W kwietniu 1454 r. zgromadzenie ogólne uniwersytetu nakazało magistrowi Marcinowi z Brzostkowa wyklądać popołudniami *Iura Antiqua*, za co otrzymywał pensję ze skarbca uniwersytetu. Zastępował w tym wykładzie profesora prawa, będącego kanonikiem katedralnym. Zimą tego roku sam starał się o kanonikat w krakowskiej katedrze, lecz nie udało mu się wówczas objąć prebendy. Ze stopniem doktora dekretów po raz pierwszy Marcin wystąpił w dokumencie datowanym

około 1456 r. jako sędzia w sporze o prawo patronatu kościoła parafialnego w Morawicy pod Krakowem. W procesie tym współpracował z kanonikiem krakowskim Janem Długoszem z Niedzielska oraz innymi profesorami uniwersyteckimi: teologiem Pawłem z Kłobucka i dekretystą Grzegorzem z Mysłowic.

Po osiągnięciu stopnia doktorskiego jego kariera uniwersytecka

Herb Zaremba, Z. Leszczy, *Herby szlachty polskiej*, Lwów 1908

nie trwała długo. Już w 1458 r. widzimy go w otoczeniu arcybiskupa gnieźnieńskiego. Zapewne opuścił Kraków, aby wzorem swych krewnych poświęcić się działalności kościelnej i staraniom o beneficja. Od czasu przeprowadzki do Wielkopolski zaczął pisać się z Niechanowa. Na dalszej karierze Marcina zaważyło, jak się wydaje, zabójstwo jego brata, Mikołaja Niechanowskiego, z rąk Jakuba Kota z Dębna w 1459 r. W latach 1459–1463 Marcin toczył w Kurii Rzymskiej proces o objęcie beneficjów utraconych przez Kota wskutek ekskomuniki, co zapewne miało być rodzajem rekompensaty za śmierć brata. Z licznych prebend Kota wyrok papieski w 1463 r. przyznał Marcinowi m.in. kanonikat w Uniejowie (pełnił tę funkcję w latach 1473–1475) oraz pensję w wysokości 50 florenów, którą miał mu wypłacać Kot. W latach 1465–1466 Marcin ponowił starania w kurii o prowizję na liczne prebendy i jednocześnie prosił o zezwolenie na kumulację beneficjów. W 1466 r. ostatecznie zasiadł w stallach poznańskiej kapituły katedralnej. Tamtejszym kanonikiem był aż do śmierci w 1492 r. Pomyślnie zakończyły się jego procesy o kanonię w kapitule w Gnieźnie, gdzie piastował funkcję w latach 1467–1492. Był również kanonikiem łączycyckim (1472–24 kwietnia 1479) i włocławskim (1481–1487). Od lat siedemdziesiątych związał się ściślej z Gnieznem i Poznaniem. Trzykrotnie wybierano go na prokuratora kapituły gnieźnieńskiej (1469, 1479, 1480), a także jej reprezentanta na synodach w Łęczycy (1474, 1476, 1479) oraz na zjeździe szlachty wielkopolskiej w Kole (1481). W Gnieźnie obecny był również w 1486, 1487 i 1488 r. W 1490 r. przekazał do katedry kielich z pateną, zaś bibliotecę kapituły ofiarował kilka ksiąg: pergaminowy kodeks z *Liber Sextus Decretalium*, pisma Jana Gersona, *Sentencie* Piotra Lombarda z komentarzem, *Vita Christi* Ludolfa z Saksonii i *Fortalicium fidei* Alberta ze Spiny – dzieło będące modnym wówczas wykładem wiary chrześcijańskiej adresowanym do kaznodziejów i duszpasterzy, duchownych i wykształconych świeckich.

W Bibliotece Jagiellońskiej zachował się rękopis o sygn. 708, którego właścicielem był Marcin, zawierający *Kwestie* Marsyliusza z Inghen do *Metafizyki* Arystotelesa oraz pomniejsze teksty filozoficzne i teologiczne. Kodeks ten został sprzedany Pawłowi Puczkowi z Pęcławic, magistrówi z 1452 r. i późniejszemu licencjatowi dekretów.

Marcin z Brzostkowa zmarł w Poznaniu 3 czerwca 1492 r., a kilka dni później pochowano go w Gnieźnie.

BJ Dypl. 411; MUK 1400–1508 I s. 189 [41e/001]; NKP 1402–1521 s. 213 [43/23B] s. 215 [47/1M]; Concl. Univ. s. 19; Catalogus BJ 5 s. 124–125; 8, s. 205; Dembiński Kapituła poznańska s. 513–516; Korytkowski Prałaci 3, s. 94–96.

Dagmara Wójcik-Zega